

Projektové schéma AOPK ČR v OPŽP 2021–2027

Lukáš Martínek

Koncem roku 2022 byly s velkým očekáváním spuštěny výzvy OPŽP 2021–2027 v Projektovém schématu AOPK ČR. Společným jmenovatelem pro vypsané výzvy v novém období jsou takzvané zjednodušené metody vykazování neboli ZMV. Už samotný název ZMV napovídá, že je zásadním způsobem snížena administrace spojená s proplácením žádostí. Na začátek je třeba uvést, že redukce administrativní zátěže dotací byla jedním z hlavních požadavků Evropské komise, který stanovila jako povinný pro všechny projekty s celkovými výdaji do 200 tis. eur. Se ZMV jsme se však mohli setkat již dříve.

V omezené míře se využívaly v operačních programech ve formě paušálních sazeb pro specifickou skupinu výdajů. Hlavním cílem ZMV je zejména motivace žadatelů a příjemců podpory menších projektů v oblasti přírody a krajiny, které v minulosti mohla značná administrativní zátěž, kterou bezesporu dotace přináší, odradit. Mezi zásadní benefity patří jednoduché (on-line) podání žádosti, značná redukce dokládaných dokumentů, rychlé posouzení a proplacení dotace. Veškeré záměry a žádosti je samozřejmě jako doposud možné konzultovat a kultivovat s pracovníky AOPK ČR v regionech.

Tůňe Cháravka. Foto Zuzana Růžičková

Inspirací pro žadatele v novém programovém období mohou být zdařilé projekty z let 2014–2020. Díky OPŽP bylo v této době podpořeno a realizováno několik tisíc projektů. Příkladem komplexního projektu, který zlepšil ekologickou stabilitu krajiny a tím zlepšil její odolnost vůči klimatické změně, je Optimalizace vodního režimu – Cháravka v obci Semín. Obec se po hromadném úhynu obojživelníků aktivně postavila k problému vysychání dříve zamokřené lokality. Nová soustava tůní s rozvolnými břehy je nyní domovem kriticky ohrožených skokanů ostronosých.

Zjednodušené metody vykazování

Pojďme si ZMV představit detailněji. Jedná se o metodu, která je postavena na předem stanovené částce nebo procentu týkající se určitých výdajů projektu, na které má příjemce dotace nárok bez ohledu na to, kolik ho ve skutečnosti realizace projektu stála. V projektovém schématu AOPK ČR se částka odvíjí od tzv. Nákladů obvyklých opatření MŽP (dále NOO MŽP). Zjednodušeně lze říci, že se jedná o „ceník“, který uvádí náklady na realizaci činností, které se standardně objevují v projektech zaměřených na ochranu a péči o přírodu a krajinu. Díky tomuto způsobu je také jasně definováno, které výdaje jsou z pohledu dotace způsobilé, tedy jsou příjemci podpory proplaceny. Příjemce nepředkládá poskytovateli dotace žádné účetní doklady k ověření utracených financí. Může se stát, že předem stanovená částka nebude na realizaci projektu potřeba celá (např. z důvodu vysoutěžení nižší ceny). V takovém případě zbývající peníze nemusí příjemce poskytovateli dotace vracet a může je využít na financování dalších aktivit souvisejících s realizací schváleného projektu. Oproti metodě skutečně vykazovaných výdajů na základě faktur případně jiných účetních dokladů, která v předchozích programových obdobích dominovala, se mohou ZMV jevit až revolučně. V rámci projektů je jednorázová částka podle NOO MŽP stanovena pro přímé realizační výdaje, tedy náklady na provedení daného projektu. Rozpočet projektu však může obsahovat i další skupinu výdajů, a to výdaje nepřímé. Jedná se o náklady spojené s projektovou přípravou, dozory (technický, autorský, biologický), koordinací projektu, povinnou publicitu a jiné, ty jsou vykazovány zjednodušeně formou paušální sazby ve výši 7 % z jednorázové částky. Zmiňované NOO MŽP jsou prověřeny dlouholetou praxí, od roku 2014 jsou využívány k hodnocení nákladové efektivity projektů z OPŽP, ještě déle se s nimi můžeme setkat v národních dotacích. Každý rok pravidelně dochází k jejich aktualizaci, která reflektuje zpětnou vazbu odborné veřejnosti a aktuální ekonomickou situaci. Na aktualizace jsou navázané modifikace vyhlášených výzev, tak aby žadatelé mohli pro zpracování rozpočtu projektu použít aktuálně platné ceníky NOO MŽP.

Důležité je zdůraznit, že ZMV formou jednorázové částky podle NOO MŽP mají svá omezení. Jsou využívány pouze u vybraných typů projektů (viz dále v textu) ve specifickém cíli 1.3 a speci-

EVL Jizerské smrčiny. Foto Šárka Mazánková

Voda byla navrácena do krajiny i v případě revitalizace rašeliniště evropsky významné lokality Jizerské smrčiny, které bylo historicky odvodněno a zanikalo. Nevhodné hospodaření v minulosti vedlo k zalesnění cenné lokality. Nové dřevěné přehrážky v rašeliništi pomohly vodu opět zadržet, vrátila se sem například i vzácná masožravá rostlina rosnatka okrouhlostá. Nové podmínky dokonce podpořily hnízdiště tetřívka obecného a dalšího ptactva.

Krajinářský park Mošnice. Foto Lukáš Martínek

Přírodně krajinářský park Mošnice v areálu historických koníren je krásným příkladem, kdy ochrana druhů může jít ruku v ruce s turistickým ruchem a požadavky krajinářských architektů. Díky odstranění náletů a nepůvodních dřevin byly obnoveny historické průhledy do krajiny. Byla tak navrácena původní podoba parku, vzniklá krajinná mozaika podpořila výskyt zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, zejména lesáka rumělkového a páchníka hnědého.

fickém cíli 1.6, zároveň musí splňovat již zmiňované kritérium celkových výdajů nepřesahujících 200 tis. eur. Projekty, které hranici výdajů překročí nebo typem nespádají pod ZMV, budou administrovány Státním fondem životního prostředí ČR.

AOPK ČR v OPŽP 2021–2027

Role AOPK ČR se pro nové programové období zásadně změnila, Agentura bude spravovat takzvané Projektové schéma, v jehož rámci zastává roli poskytovatele dotace, tj. finanční prostředky OPŽP poskytuje konečným příjemcům (fyzické i právnické osoby). Změna takového rozsahu vyžadovala značnou dávku energie a odvahy v rámci jednání na interní, národní, nebo dokonce mezinárodní úrovni při vyjednávání s Evropskou komisí. V praxi tento fakt znamená jednotný přístup a netříštěné odpovědnosti mezi AOPK ČR a SFŽP ČR, jako tomu mohlo docházet v období 2014–2020. AOPK musela nastavit veškeré procesy včetně administrace jednotlivých procesů od vyhlášení výzev, hodnocení žádostí, proplácení finančních prostředků až po kontrolu výstupu projektu s tím, že část podmínek musela být převzata z nastavení OPŽP jako takového. Vzhledem ke zkušenostem s národními i evropskými dotacemi je AOPK ČR jedna z nevhodnějších organizací pro administraci žádostí v OPŽP v oblasti přírody a krajiny.

Celková alokace pro Projektové schéma AOPK ČR na realizaci projektů metodou ZMV je 3,15 mld. Kč. Aktuálně AOPK ČR vyhlásila dvě průběžné výzvy pro specifický cíl 1.3 a 1.6 s možností registrace žádosti do 31. 10. 2023. Plánována je také samostatná výzva pro Plány a studie, která bude vypsána nejdříve během prvního pololetí roku 2023. Termín vypsání je závislý na aktualizaci závazných metodik a standardu pro nové období. Tato výzva bude zaměřena na pořizování plánů ÚSES, územních studií krajiny a studií systému sídelní zeleně. Probíhající výzva pro SC 1.3 je určena na podporu přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech. Hlavním tématem druhé výzvy pro SC 1.6 je biodiverzita, ochrana a zachování přírody. V rámci vypsání výzev administrovaných formou ZMV jsou podporována opatření budování a obnova vodních prvků (tůň, mokřady, malé vodní nádrže) obnova rašelinišť, revitalizace vodních toků a říčních ramen, odstranění či eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení, budování a obnova vegetačních prvků (výsadby a ošetřování zeleně v sídlech i volné krajině), péče o travinné ekosystémy (kosení, pastva,

výřez náletových dřevin), podpora druhů a specifických stanovišť, likvidace invazních druhů rostlin a živočichů a budování nebo obnova návštěvnické infrastruktury. Jednotlivé výzvy jsou určeny pro širokou škálu žadatelů o dotaci – od fyzických osob nepodnikajících po právnické subjekty.

Cesta k získání dotace

Elektronický formulář neboli familiárněji ELF je prvním krokem, který musí žadatel absolvovat na cestě k úspěšnému získání dotace. Jedná se o portál AOPK ČR, který je určen k vytváření rozpočtů podle výše zmíněných NOO MŽP. Samotný ELF vede návodně žadatele při vytváření rozpočtu, díky tomu mají jednotlivé rozpočty stejné požadované náležitosti (včetně indikátorů) a je snížena chybovost. Vygenerovaný rozpočet je povinnou součástí předložené žádosti o dotaci.

Samotnou žádost o poskytnutí dotace podává žadatel v elektronickém rozhraní nazvaném Jednotný dotační portál (JDP), kde vyplní všechny potřebné údaje a přiloží povinné přílohy včetně rozpočtu získaného z ELF. Z JDP si žadatel svou žádost vygeneruje a elektronicky nebo v tištěné verzi ji odešle nebo osobně donese na regio-

nální pracoviště AOPK ČR. U předložené žádosti proběhne kontrola formálních náležitostí (vyplnění všech údajů, doložení povinných příloh atd.) a přijatelnosti (splnění základních podmínek z pohledu ochrany a péče o přírodu a krajinu). V případě, že bude žádost v pořádku, je postoupena do další fáze kontroly před vydáním Rozhodnutí o poskytnutí dotace (dále Rozhodnutí). V této fázi je posouzena veřejná podpora, ověřen věcný obsah návrhu a ekonomické parametry (hodnocení kritérií podniku v obtížích). Jestliže je žádost v souladu se všemi podmínkami, bude jí vydáno Rozhodnutí, kde budou specifikovány povinnosti pro příjemce dotace. Zásadním je upřesnění požadavků výstupů projektu po kvantitativní, tak kvalitativní stránce. K vydání Rozhodnutí dojde zpravidla 4 měsíce od podání žádosti o dotaci.

Proplácení finančních prostředků se bude odvíjet od splnění výstupů projektu, který bude kontrolován vždy ve všech případech. Po ukončení realizace projektu (případně etapy projektu) předkládá příjemce žádost o platbu, jejíž součástí je i zpráva o realizaci popisující průběh provádění projektu a včetně povinných příloh. Ani v této fázi příjemce dotace nedokládá žádné faktury nebo jiné účetní doklady, vše je již vyřešeno doloženým rozpočtem z ELF, který byl součástí

Obnova biotopu motýlů. Foto Pro záchranu motýlího ráje, z.s.

Realizace obnovy biotopů motýlů poukazuje na unikátnost lučních porostů a nutnost managementových opatření. Dlouhodobě nesečené trávníky začaly zarůstat keři, stromy a nepůvodními bylinami. Spolek se rozhodl navrátit území jeho původní podobu. Pomocí křovinořezů byl vytvořen prostor pro růst vzácných druhů rostlin a živočichů, především motýlů. Dnes zde můžeme nalézt dokonce silně ohrožený vstavač vojenský, ohrožený hořec křížatý a na něj vázaného kriticky ohroženého modráška hořcového.

žádosti o dotaci. Nejsou dokládány ani další dokumenty typu smluv s dodavateli nebo doklady k výběrovému řízení (pozor, toto nezabývá příjemce dotace pravidla pro výběrová řízení dodržovat). Na základě předložené žádosti o platbu provede pracovník AOPK ČR ověření výstupů projektu na místě realizace (u plánů a studií je kontrolován samotný zpracovaný dokument). Pokud je projekt proveden kvalitně a v souladu s projektovou dokumentací a podmínkami Rozhodnutí, dojde k uvolnění finančních prostředků na účet příjemce. K proplacení financí bude docházet zpravidla 2 měsíce od podání žádosti o platbu. V případě jednotlivých etap, jako je tomu například u výsadby zeleně, může žadatel podat žádost o platbu po každé dokončené etapě, po každém dokončeném roce, nebo po ukončení následné péče. Celý proces administrace žádosti od podání po proplacení finančních prostředků je oproti minulému období značně rychlejší a jednodušší, díky tomu může dojít k uvolnění peněz v řádu měsíců podle jednotlivých typů opatření. Jediné, na co je třeba pamatovat, je to, že k proplacení financí dojde až po dokončení realizace celého projektu/etapy, respektive splnění cíle projektu/etapy. V rámci samotné realizace může dojít vlivem mnoha faktorů ke změnám oproti původnímu záměru. Úprava projektu je samozřejmě

Park Stromovka v Humpolci. Foto Lucie Nekolová

V sídlech jsme od přírody mnohdy téměř odtrženi. I díky stále zahušťující se zástavbě a minimu ploch vegetace odolávají města klimatické změně stále hůře. Můžeme se ale setkat s inspirativními přístupy měst či vesnic, které jdou zelenější budoucnosti naproti. Park Stromovka je v současnosti nejvýznamnější plochou zeleně v centru Humpolce. Dříve zastavěné území bylo v minulosti přeměněno na městský park. Ten však kvůli minimální péči přestával plnit svoji funkci. Město z tohoto důvodu podpořilo rekonstrukci zeleného veřejného prostoru. Původní vzrostlé a cenné dřeviny se odborně ošetřily. Další stromy se vysadily, obnovily se travnaté plochy. Podařilo se tak podpořit vyšší rozmanitost a pestrost malého kousku přírody uprostřed města. Park se stal znovu oblíbeným místem pro setkávání, zábavu a odpočinek nejenom pro obyvatele, ale také pro život mnoha druhů rostlin a živočichů.

Management krátkostébelných trávníků. Foto Denisa Švengrová

Použití mechanizace není jedinou cestou k obnově vzácných lokalit. Pastva ovcí nebo jiných druhů domácích zvířat umožňuje návrat vzácných rostlin na původní lokality. Příkladem za vše je obnova krátkostébelných trávníků pomocí spásáním rychle rostoucích rostlin a trvalým rozrušováním půdy. Kraj tímto zamezil zarůstání lokality a významně podpořil obnovu vzácných trávníků. V oblasti se znovu začal vyskytovat ohrožený druh rostliny vemeník dvoulistý.

možná, ale je nutné vše konzultovat s příslušným regionálním pracovištěm. Změnu projektu je nutné zapracovat do žádosti o změnu, případně upravit samotnou projektovou dokumentaci nebo jiné přílohy.

Pravidel je mnoho, ale žadatelé a příjemci dotace se jich nemusí obávat. V první řadě doporučujeme prostudovat dokumenty k dotaci, zejména Příručku AOPK ČR pro Operační program Životní prostředí 2021–2027 a její přílohy. Pracovníci AOPK ČR připravili srozumitelné vzory na všechny fáze administrace projektů od podání žádosti o dotaci, žádosti o platbu, zprávy o realizaci atp., vše naleznete na webu <https://nature.cz/web/dotace/opzp-v-prs-aopk-cr>. Jakékoliv nejasnosti je také možné a velmi doporučované konzultovat s pracovníky regionálních pracovišť AOPK ČR, kteří poradí nejen s formální stránkou žádosti o dotaci, ale také s věcným nastavením projektu, tak aby byl optimální z pohledu požadavků přírody a krajiny v daném území a lehce prošel i hodnocením z pohledu dotačních podmínek. Dotazy lze také zasílat do dotazové schránky AOPK-Dotazy-OPZP21@nature.cz